

1945 m.

N LKA
2 opac'e

ALGUVOS BARAS

VONEPERIODINTS LEIDINY5 NR.3

KEMPTEN ~~~~~ 1943.XII.24

T u r i n y s

Doc. Dr. A. Damušis: Ant slenksčio	pusl. 1
Bern. Brazdžionis: Kelionės žvaigždės /eil./	2
" Širdies saulė /eil./	2
A. Tyruolis: Kodėl be vasaros paliekame /eil./	2
Doc. dipl. inž. K. Kriščiukaitis: Mūsų ir Vakarų Europos miestai	3
St. Ivaškevičius: Mano tėvynė /eil./	4
Balys Augustinavičius: Gimtoji sodyba /eil./	5
A. Radžius: Panorama /eil./	5
Vytautas Dyvas: Prekybininkai	6
Vytautas Dyvas: Sesuo diena /eil./	9
Paulius Stelingis: Prie Kryžiaus /eil./	10
Dipl. ekon. A. Borešnevičius: Prekyba ir konjunktūriniai laikai	10
V. Muraškauskas: Snaigėms krintant /eil./	12
V. Shakespeare: Būti ar nebūti. Vertė A. Tyruolis	13
A. Kelmutis: Pasidairius po mūsų išsivijios spaudą	14
Paulius Stelingis: Krinta ašarėlė /eil./	15
A. R.: Iš Kempteno lietuvių kolonijos gyvenimo	16
At. Koirys: Deimantą radeu /eil./	18
J. Surgeila: Naująjį pasaulį bekuriant	18

- 0 -

Redaktorius - Alf. Šešplaukis.
 Redakcinė komisija - Č. Surdokas, J. Mikeliūnas, A. Radžius.
 Viršelis - dail. St. Makarevičius.
 Tekstus perrašė - R. Kadžiūtė.
 Spausdino - V. Muraškauskas.

A N T S L E N K S Č I O . .

Doc. Dr. Ad. Damušis

Pasaulis, padaręs tiek kraštutinių ir klaidingų vingių, susiteršė ne tikrai nuginkluotų belaisvių likvidavimu, bet dar labiau žiauriausiais masiniais moterų ir vaikų žudymais. Atseitųje bus aiškinama, kas sudarė sąlygas tai juodžiausiajai XX amžiaus dėmei. Dabar žmonės pradeda atsi-
peikėti ir suprasti, kaip tai yra svarbu, kad visuomeniai tarpusėvisi
santykiai būtų grindžiami sveikais pagrindais. Su panieks atsiskoms nuo
rasizmo, luominės neapykantos ir bet kokios diktatūros, ar ji būtų pro-
letariato ar kokios siauros avantūristų grupės.

Labar labai aiškiai matome, kokios neteisingos ir kreivos buvo pra-
eities pastangos prievarta tvarkyti žmonių politinį ir net ideologinį
nuostatymą. Dar ir dabar pasitaiko prievartos metodais užkrėstų bru-
sių žmonių. Smeigose, pvz., tokie švilpimu stengiasi sutrukdyti iškla-
syti kitos nuomonės. Prievartos metodai daugumą žmonių yra nustūmę į
visišką politinį abejingumą.

Tuo tarp, atrodo, tiksliau būtų, kad prievartą ir politinį abeji-
gumą, vadinamąjį apolitiškumą, pakeistų aiškus pagrįstas apsisprendimas
ir tolerancija kitaip manančio atžvilgiu.

Pasaulio nuotaikos ima blaivėti. Atsiranda atgimimo prošvaisčių,
įvairiuose kraštuose prasideda nauji stiprūs visuomeniniai sąjūdžiai.
Jie turi keturis ryškius bruožus: tautinį, demokratinį, socialinį ir
ideologinį.

T a u t i n i s bruožas labiau iškėlęs tautinę kultūrą, tautinę
savigarbą, norą lenktyniauti, bet slopinęs tautinę neapykantą.

D e m o k r a t i n i s - laisvę suprantas ne kaip nežabotą švais-
tymąsi, anarchizmą, netvarką, kenkimą savo bendruomenei, bet kaip prie-
monę iškelti žmogaus vertei, charakteriui, leidžias pasireikšti sveikai
savarankiškai minčiai, susidaryti ir veikti tvirtoms asmenybėms.

S o c i a l i n i s - iškėlias savitarpinę paramą ir pagalbą, ke-
lias visos visuomenės ekonominį lygį, užkertąs kelią ekonominiam egoiz-
mui ir privilegijuoto luomo susidarymui.

I d e o l o g i n i s yra būdingas ta prasme, kad, su pasiilgimu
ieškant naujųjų idejinių pradų, kurie atneštų pasauliui palaimą ir pu-
siausvyros, daugumos vadovaujančių vyrų akys krypta į tiesas, kurias
visuomenei tvarkyti skelbia krikščionybė.

Gamtos mokslai, pajungdami atomo energiją, iškėlia naują veiksnį,
kuris stato savų reikalavimų politiniams bei visuomeniniams pasaulio su-
sitvarkymui.

Atseitųje susidaro tikrai dvi galimybės: dvasiškai kultūri/nė bei
kūrybinga ūkinė pažanga arba visiškas susisiekimas.

Stovime ant naujosios epochos slenksčio. Lems šie žmogus. Todėl
veržliai tenka veikti, kad sužvėrėjusį žmogų, jėgos ir prievartos sie-
temas ir metodus pakeistų kultūringas ir tolerancingas žmogus.

Bern, Brazdžioni-

KALIOJUS ŽVAIGŽDŽIS

Vidury kalionės begalinės
Papildyt sustojau aš n. kšis:
- Žvaigždės, šviesios dangų tėvyne,
Ar pasiviešit kelis man ir čia?

Tik smūšs pušys, - o be vėjo -
Atsiduso tolimos giliai,
Tik pro paukščių taką sumirėjo
Skaidula, tartam spėjus, apindulisi...
...nestsakę nieko - nebyliai.

44.9.20.

ŠIRDYS SAUKI

O saule rudenio už debesų juodų,
Tave kaip kūdikį giliai širdy randu.

Gyva palikusi iš vasaros dangaus
Sukildai širdį, tu ir žemė ir žmogaus.

Iš ten tu kvietė man kelisujončiam pakšis,
Pro tavo apindulius man nekerti kančias.

Iš ten šauki tu man laimės žiburys:
- Tikėk: pavasaris sugrįš; tikėk: sugrįš.

44.11.18.

4. Tyruolis

KODĖL ŠI VASAROS PALIAKAME

Taip korbels jau kentėt nepajmanoma
Be jokio atgareio šia kanči: skandžiaja!
Sunkius, dangų ten, čia: gyvenima,
Kraipnos širdin: kodėl likimas bendžis ja?
Kodėl be vasaros, be saulės mes paliekame
Ir klysta mūsų dienos vėl: rudenį?
Kodėl kalnų puosynės mes užmiegame,
Kol bernardėnės rėdės mus išbudina?
Taip, rodosi, kančioj arkliai suplėšytum
Te uždanga, kuri nuo saulės skiria mus
Ir skuduruo jos erdvėje išmėtytum!
Ir man priklausio, - tertum, - saulės truputis,
Gana dienei kančios sau aš tiriame,
Kai oudrų vėjai skaiščia: saulę užpūtė.

- 3 -

MŪSŲ LIETUVŲ MIESTAI

Doc. dipl. inž. K. Kriščiukaitis

Galvojant apie Lietuvos miestų ateitį ir nustatant jų atstatymui pagrindines gaires, neįsivaizduojama ir galva klausimui: Kodėlgi mūsų miestai kitais atrodė, negu panašūs miestai Vakarų Europoje? Ar lietuviai šie kalti? Kas darytina, kad Lietuvos miestų išvaizda pasikeistų?

-Daugeliui gal iš karto atrodė, kad atsakyti į tuos klausimus yra lengva. Pvz., tokia mūsų miestų išvaizda yra dėl to, kad Lietuva nesturtinę ar kad lietuviai iš viso yra mažesnės kultūros žmonės, ar pan. Bet toks atsakymas būtų paviršutiniškas ir netikslus.

Oia yra reikalingos ilgėjančios Lietuvos miestų atsiredimo ir vystimosi sąlygų studijos. Toms studijoms medžiagos galima rasti įvairiuose istoriniuose archyvuose.

Iš archyvuose rastųjų dokumentų yra nustatyta, kad pirmieji miestai Lietuvoje atsirado tik XII amžiaus gale, t.y. tais laikais, kai Vakarų Europoje jau buvo susidariusi stiprus miestiečių luoma, kuris ne tik kad sugebėjo išsikovoti sau plačių teisių, bet ir duoti žmonijos kultūros istorijai nemažą įnašą, pvz., didelės meno vertės architektūriniais pastatais, kurie ir dabar savo didingumu mus stebina. Lietuvoje gi pirmieji miestai atsiranda daugiausia dėl militarinių tikslų, kai reikėjo pastoti kelias į rytus besiveržiančiomis tautų gangoms. Tik tada, kai XIV ir net XV amžiuje tam varžimui buvo padarytas galas, pradėta galvoti apie Lietuvos miestų vystymąsi jau taikos metu.

Kad pagreitinatų tą vystymąsi, D.L. Kunigaikščiai kviečiasi iš užsienio miestiečių luomo atstovų, pirklių, bei amatininkų, suteikdami jiems plačių teisių. Daugiausia tai buvo žydai, kurie plačiai tuo kvietimu pasinaudojo ir greit visiškai išsivyravo ekonominiame Lietuvos gyvenime. Mat, žydai turėdami plačių privilegijų, buvo nemaligai konkurentai iš vietos žmonių kilusioms miestiečiams. Pastarieji pradėjo iš miestų keltis į kaimą, tapdami žemdirbiais ir, iš dalies, už pastutinius savo pinigų stengdamiesi patekti į privilegijuotą bajorų luomą. Miestai tuo būdu padidėję kraštui visiškai svetimi, tuo tarpu kai Vakarų Europoje miestiečių luomą sudarė tos pačios tautybės žmonės.

Ilgainiui toji spraga tarp kaimo ir miesto pasididėję ar didesnė, nes svetimiečių akajūnų padidėjo, lietuviai vartėsi vien žemės darbu, o bajorų luomas sulaukėję ir visiškai nusirūpino tiesiogiai savo pareigą pakelti valstiečių kultūrą ir gerovę.

Tiesiogiai pavargus lietuviai, Lietuvos gyventojus ne toms susiskaldėjusiems į vienas kitam priešingus luomas, būtent: į sulaukėjucius bajorus ir svetimiečius - miestiečius ir į pilką valstiečių masę, kuri didelės įtakos gyvenimui negalėjo padaryti, nes buvo bemokslė. Tuo tarpu Vakarų Europos ekonominiame gyvenime seniai jau buvo pareikta nuo autarkinio atskirų miestų ūkio prie pažangausio viso krašto ūkio, kai vienas ir kitas išvysto savo ekonominį gyvenimą iki aukščiausio laipsnio, galima sakyti, vienas papildo kitą.

Mūsų visai nusirūpino normaliomis mūsų miestų augimo sąlygomis, t.y. ekonomine lygybė tarp miesto ir kaimo. Jie žiūrėjo vien tik savo interesų, ką galima matyti kad ir iš to fakto, kad geležinkeliai ir šiaip magistralinės reikšmės keliai per Lietuvos teritoriją buvo vedami vien tik tranzito reikalingai, atstatant stotis por kelių ar net keliolika km nuo paklės miestų.

Svetimtaučių mieste tais laikais atsirado dar daugiau, nei žydams buvo įsakyta persikraustyti iš kaimų į miestus; likusioji negausi amatininkai ir prekybininkai – lietuviai galutinai buvo tų svetimtaučių užgulti; negausūs ir silpni amatų cechai išnyko; susidomėjimas amatais bei prekyba galutinai buvo pakirstas ir jie buvo laikomi visai nenaudinga darbu.

Iš tų laikų yra užsilikęs idomus rusų generalgubernatoriaus Frišo pranešimas, kuriame jis skundžiasi, kad žydai osą blogi amatininkai ir konkuruoja su kitų tautybių amatininkais pigia kaina, bet prastu darbu.

Taip žydai galėjo daryti, nes, turėdami privilegijų, organizuotai supirkinėdavo toisėtu ar net ir netoisėtu būdu vietos žaliavą, mokėdam už ją brangesnes kainas. Dėl to vaik iki Pirmojo Pasaulinio Karo lietuvis – ūkininkas geriausia profesija laikė vien tik kunigystę.

Lietuvos tautinio atgimimo laikotarpyje kai kuriai vokiečiai, steigdami miestuose įvairias įmonas, pvz., inž. P. Vileišio Narino būve, stūgėsi sudaryti lietuviams palankiosios sąlygas tapti gerais amatininkais.

1918 m. atstačius nepriklausomybę, valdžios diantverken, aišku, buvo įrašytas ir aktualusis krašto miestų atstatymo bei atlietuviniško klausimas. Taip dar 1921 m. su plačiomis teisėmis buvo įkurtas Atstatymo Komisariatas, kurio uždeviniu buvo planingas ir kultūringas Lietuvos miestų bei kaimų atstatymas. Tačiau buvo sutikta nepaprastai daug sunkumų, būtent: trūko specialistų, nebuvo atitinkamo statybos įstatymo ir pagaliau, lėšų trūkumas ypač sunkino tą klausimą spręsti didesniu mastu. Tuo jau 1925 m. Komisariatą pakeisti Statybos Inspekcija su daug kuklesniais uždeviniais.

1923 m. Žaliojo Kalno paroliacijos tikslas buvo padidinti Kauno lietuviškąjį elementą, tačiau, nors tai iš dalies ir pavyko, amatai bei prekyba liko ir toliau svetimtaučių rankose. Vėliau, padidinus amatų mokyklų tinklą, pavyko ir lietuviams nors šiek tiek sudominti amatais ir prekyba, o istaigus oile stambių kooperatyvų ar akcinių bendrovių, kaip Pieno centras, Lietūkis, Lietuvos Oukrus ir pan., pavyko paveržti iš svetimtaučių kai kurias pramonės bei prekybos šakas.

Antras Pasaulinis Karas sutrukdė taip sėkmingai vykstančią tolimesnį miestų atlietuvinimo eigą, bet reikia tikėtis, kad visokių rūšių totalitariniams režimams žlugus, tikriji krašto šeiminkai – lietuviai patins pagaliau į savo rankas savo tėvynės ekonominio bei ūkinio gyvenimo vėirą, pakels krašto gerovę ir sulysins jį su Vakarų Europos kraštais. Kartu su tuo pagaliau sužydės ir mūsų miestai, kurių išveizda jau dabai siskirs nuo Vakarų Europos miestų.

Taigi, pakelsime savo pažiūras į prekybą bei amatus; palengvinkime lietuviams bei miesto jaunimui tapti gerais ir prityrusiais amatininkais ir prekybininkais, o jie tikrai padarys mūsų miestus panašius ar net ir gražesnius, negu Vakarų Europos miestai.

- MANO TĖVYNĖ
St. Ivaškevičius

Mano tėvynė – tyli, kaip kapas,

Supa ją rūkas ir nežinia.

Mano tėvynė, našlaite tapus,

Verkia, raudoja kraujo klane.

Mano tėvynės laukai – dirvonai:

Neskamba brolių daina varoj...

Staklės sėsučių trankiai nebilda,

Regabdei gūdūs mūs Lietuvoj.

Mano tėvynė tyli, kaip kapas,

Erškėčiais klotas kelias – sunkus.

Nors iškankinta dreba, kaip lapas,

Vėl jai švytėja giedra dangus.

Balys Augustinevičius

GLIMTOJI SODYBA

Šalia vieškelio mūsų sodyba
Kur berželiai linguoja žali,
Kur laukuos bala javas sudyges,
Kur dusėta žiedais pakelė...

Ten pavasarį gandrai ant stogo
Suka gūžtą ir kala snapu. -
Mūs sodyboj gyventi nebloge
Tarp derlingų tėvynės lenkų.

Darbščios rankos čia duoną pasėja
Linksta žiedas ir verpa brandi.
Veža šieną per sausrą ir vėją -
Tėvų žemėje lobius ranci.

Dienos vasarų kaitrios, ūksmingos,
Mato akys - patvinę rugiai ...
Daug čia turto sukrauta aplinkui
Ir jauti, kad neveltui vergai.

O kai vakaras belsis į klėtį,
Girgždins svirtį kiemo margina,
Kils galūkaimų rūkas iš lėto -
Ir leukeis pamažu plauks daina.

Gersi dainą, kaip midų, kaip vyną
Rankoj pypkė užgesusi smilks...
Tave šauks, tau kūždės mūs tėvynė
Nors ir tyliai o kaip žiedas obels ...

Nors stogų ir žirgeliai štaudiniai -
Kvepia dūmai gimtųjų namų.
Čia tau močiū lingavo lopšinė;
Čia miegot buš kapeliuos remu...

A. Radžius

PANORAMA

Už mano langą žydi žemės sodai;
Ten juokias trykšdami fontanai.
Virš obelių jau gula debesys pajuodę, -
Ateina prieblanda į kambarėlį mano.
Tartum vaiduokliai, žmonės soduos vaikšto -
Klaikiai į mano langą žiūri... -
Kur dingo saulė, spinduliai jos baigstūs?
Nejau nakties juodoj galmėj pražuvo?
O kur dingai ir tu, o pirmas meilės mėnesi?
Kur tu dingai už rūškanų dienų grandinės?
Ar benūnėš naktis mano, lyg kūdikį paėmusi,
Tonai, kur džiesugėmės ar buvom nusiminė?
Ar benūnėš mano už šių tamsiųjų sodų,
Kur dienos sutirpsta naktys ramios,
Gal nematysiu aš vaiduoklių vardo juodo
Anči klaikiosios panoramos.

Vytautas Dvynas

P R E K Y B I N I A K A I

Ignas Raila, diplomuotas teisėininkas, vaikščiojo narvinda-
masio Berlyno stoties peronu ir niekaip negalėjo išspręsti klausimo, kaip jis turėsias įlipti į tuojau atvažiuosiantį traukinį. Didžiulė žmonių minia su krovinių ir susirūpinusiais veidais baimingai spraudėsi prieš bėgių ir ruošėsi visomis išgalėmis kibti į vagonus. Sudaužyti stoties pastatai, vos vos įrogimą šviesą ir duškus leukiandžios minios užimas Igną Railą veikė knietai. Visa tai slėgė jį didžiulių bėginių, o mintys rangėsi lyg sunkios ir neįėjusios gyvotės. Nors ir didelis buvo šaltis, bet lengvesnį jo apsi-
rangimą ir suplyšusios pirštinės dažnai ragino greičiau judėti.

Staiga, paskendusį mintyse, užkalbina jį grėitas, šiek tiek uždususias žmogaus, lietuviškas balsas.

- Ar tamsta taipas į tą, į Leipigą? Aš, matot, bėgau, tiesiog bėtu bėgau. Vos nepavėlavu.

Raila pakilia į kalbantįjį akis ir mato už savo žymiai stambesni opvalaus ir pilno veido pilietį. Ilgi odiniai batai, puikus paltas ir mažos, vikriai bėgiojančios akys tuojau pat sako, - kad šis asmuo yra visiškai patenkintas savimi. A-o, Raila prisimenu, Taip, tai tas pats! Jis dažnai važiuodavo sunkvežimiu su šiuo piliečiu iš Kauno į savo gimtąjį miestelį. Tai buvęs kooperatyvo šoferis. Nė kartą, regis ir pusborkį dauginės jam yra davęs, kad tik priimtų į sunkvežimį.

Tačiau Railai netenka raustis giliau atmintyje ir gilintis į tai, kas buvo, nes naujas bičiulis tuojau pat pastebi padėtį ir kvėptasi ją aiškinti:

- Bet, žiūrėkito, bus sunku. Tik žmonių. Tiesiog nėra vilčių.

Susirūpinusiojo akys greičiau šokinėja po peroną, skverbiasi tarp minios, tai vėl sminga į Railą. Nelsukdomas atakymo, Petras Serelis - taip vadinasi naujas Railos bičiulis - pakloja sumąnyną:

- Kad taip plinkiniškas kelias pabandžius, žinota. Kitaip sakant, per gal žirkulį tį. Jam viena kita cigaretė, žinota... Aš jau ne kartą taip...

Nabaigęs šokinio, jis staigiai šoka prie šio pat pasirašiusio su lampa gal žirkuliočio, linkinasi prie jo euriu ir kažką greičiau šnabžda, mikčiodamas dėl nepažastų kalbos pokyčių ir akimis vikriai švaistydams aplink. Raila mato, kaip traukia jis kažką iš kišenės ir pasiūlo paimti iš gal žirkuliočiui. Serelis su lampa sugunda, pasireiškia, pagaliau ima Serelį už skverno ir nori vesti. Šis atitrūksta, atbėg paskubomis prie Railos ir pabarina kolotą žodžių:

- Eime, bus gerai, žinota!

Raila šiek tiek paskui gal žirkulį tį ir Serelį. Jis lėpa per bėgius, o iš užkoku peroną, vėl lėpa per bėgius. Pagaliau priima prie tuščio, šalin iš stovinčio traukinio. Gal žirkulį tį atidaro duris ir liepia eiti.

Vagonas visiškai tuščias. Raila nusilina savo kupritę ir sėdasi prie lango. Jo bendraklavių teisosi prie šio ir greičiau plepa.

- Aš jau, žinota, juos pažįstu. Man ne pirma karta. Jis tik, žinota, ši tą, ir viskas tverkoje.

Sereliui bėpasakojant, traukinys pajuda neilga galą pirmyn, vėliau grįžta atgal ir atsideria kaip tam pačiam peronui, kuriame prieš dešimtį minučių nerimavo Ignas Raila ir Petras Serelis. Minia

sujuda, dangumas kabinasi į dar nesustojusį traukinį. Staiga užsikamša durys ir langai, o triukšmas perona kaskart auga ir auga. Į Railos ir Serelio coupe pradeda pro langą skristi lagaminai, o vėliau, galvomis žemyn ir žmonės. Per kelias minutes vagonas prisipildo, nors kažkas dejuoja dėl perone palikusios kojos.

Traukinys pajuda. Raila jaučiasi savo kampe jaukiai, o širdyje reiškia bičiuliui Sereliui padėką ir pagarbą. Juk jei ne jis, daug yra vilties, kad Raila būtų likęs stovėti perone, kaip dauguma kitų žmonių.

Serelis vėl pradeda pašnokausi:

- Tai gal pas gimines, ar reikaliukais važiuojate?

- Su reikalu. Noriu pabandyti ten apsigyventi. Yra vienos prietelius. Jis rušes, kad Leipcige neblogo. Mat, Berlyne sunkoka, ypač su pinigais. Viskas brangu. O pas mane ne kas piniginiame, - atveris Raila savo širdį. Kodėl neišsipasakoti žmogui, kuris jau pirmą minutę yra gera padaręs?

- Taip, žinote, brangu Berlyne. Bet vis dar šiaip taip galima. Tik reikia, žinote, vis taip su protu, gudriai: ką nors nupirkt, pardot, žinote. Prisipažinsiu, kad tiesa pasėjus, padarau biznelį. Smulkmenom, žinote, - ir ant Serelio lūpų pasirodo malonus pasitenkinimo šypsnyš.

- Kad nedarau kažkaip, nepstogu, prieštarauja Raila.

- Kas čia nepatogu, tamsta? Gyventi reikia. Ar žmogų apvagi, ar epiplėši. Visi mato, ką perka ir už ką moka pinigus. Ypač su cigaretėmis dabar aina, žinote, - paskutinį sakinį pasako pašnibždomis, prisilenkdamas arčiau prie Railos.

- Manote, kad veltui aš Leipcigą važiuoju? Ten cigaretės daug pigesnės, kaip Berlyne, Pavežu keliasdešimt pokalių, žinot, ir jau susidaro šiek tiek. Reikia mokėti gyventi, žinote.

Serelis ilgai pasakoja Railai apie įvairiausius prekybinius galimus. Įrodinėja apie šiuo metu reikalingumą "paskombinuoti", pasakoja apie savo uždarbius. Pagaliau aptingsta ir užsūnsta.

Per vagono langą matosi giedriai žvaigždėtas dangus: Traukinio aikščiėjimas sklinda naktin, kartais grįždami aidu atgal. Railos akys slenka nesišikius naktiniais silnais, o galvoje pinasi įvairiausios mintys. Kuro audros išvytas ir liutuvos, jis atsikūnė šiamo keistai vargstančiame krašte. Tas amžinas narimas dėl nesišikius padėties ypač dar tada padidėjo, kai baigėsi kuklūs piniginiai ištekliai. Kas veikti toliau? Ar eiti į fabriką ir vargti ten, nematant dienos šviesos, po to, kai jis taip energingai įvairiais būdais iki šiol nuo fabriko išsiskukinėjo? Tiesa, jis esąs, tur būt, niekam tikęs. Stei šis, tas Serelis. Žmogus paprastas, o šiandien jam nesvarbu, ar Berlyne pragyvenimas brangus, ar pigus. Jis moka rasti išeitį, net ir iš paprastų, bet svarbių situacijų, kaip, pavyzdžiui, šiandien.

Ir Raila pradeda žadinti mintis: ar nebandyti ir man šioje, taip vadinamoje, prekyboje? Kam ir kuo nusikelsiu? Ištikrųjų, niekam blogo nederome.

Kaskert giliau ir giliau Raila mėtasi į šias mintis. Tiesa, jis prekyboje niekad lėmės nebando; prekyboje, tai dar nieko, bet čia kitokia, taip vadinama, juodoji prekyba... Bet ką tas reiškia? Svarbu intencija. Juk reikia gyventi.

Ir diplomuotas teisininkas Ignas Raila nusprendžia verstis prekyba.

Traukinys rieda tolyn, kartais stipriau, kartais silpniau kvėpuodamas. Pagaliau noris į kažkurią stoties silpnai apšviestą halę ir sustoja. Dalis žmonių bando išlipti. Jaučiamas tam tikras

sujūdimes. Pabunda ir Sarelis. Abu bendrokėliai visi nusprendžia, kad jų kalionės tikėlas jau netoli, ir neverta senusti.

Raile bando grįžti prie jų seniau gyventos temos. Pašnekesys užsimena ir vystosi toliau, baigdamasis tuo, kad Raile nusprendžia tapti Petro Sarelio bendrininku.

Rytojams dieną abu bėgioja po kažkokiąsias kalnes vietas ir suplinkinėja iš nepažįstamų žmonių cigarėtas. Railai šurpiai idomų. Kel kas jis eina tik kaip palydovas ir derybose nedalyvauja. Todėl Sarelis prakeitūte prakeituoja. Jis ir išsikviečia su kažkokiais nesiškios tautės pilimūšiais, ir grūstai kalba, ir vikriai žvalgoji aplink, ar nesima policininko.

Raile soka čia scenas, ir jį krūčio šurpes. Jam nesišku, kaip jis galėtų atlikti panašias misijas. Kaip rūstis su panašiais žmonėmis o vėliau jiems ir nusibominti? Tačiau jis stoja susiribie ir panašias mintis veja iš galvos. Metyti, nėra taip baisu, kaip atrodo, tai tik pati jo prekybinės karjeros pradžia, o kiekviena pradžia yra yra nelengva.

Bėgiojimų diena baigiasi, ir Raile, uoplankęs net savo bičiulio ir nepažįstamąsias prie grvatimo paliges laipdiga, grįžta traukiniu Berlynui. Rytoj jis pradėsias prekybą, Raili Sarelis nupirktų cigarėčių pardavinėdamas tam tikroje vietoje, kur vėliau susireksa visi baprekinija.

- 0 -

Raile, prisicėjęs portfelį cigarėčių, stoviniuoja vienoje Berlyno gatvė. Iš viršaus praukššia smulkus lietus, o aplink slankioja įvairionis kalbomis kalb. Žmonės, asietų šiu kalbų jis sukurta, girdi ribius nusikeikimus. Publika keista. Riebia, laisvai užkalbina, palkausi kokios nors prekės, arba pasidūka. Kartais, arčiau atsirašius policininkui, visi skieatosi ir slapio porsaverneis įvairionius smulkmanas. Jis palengva pardavinėja cigarėtas. Jaučia, kad šiandien uždirbs keliasdešimt markių, bet jam taip nemėgta ir koks! Jis nestų viską ir bėgtų iš čia, bėgtų kiek galima tolyn. Ta minio tokia pilka ir baisi!

Grįžęs į namus, nusprendžia toliau eiti. Kas bebūtų, bet taip gerai nusilaisti dėl pinigų neverta. Geriau bėgti kitus prekybinius kelius.

Vieną dieną jis supirka laikrodi. Žižina, koks jis yra, geras ar blogas. Užtenka to, kad tautietis, kuris jam šį laikrodį pardavė, šitą gerbės žodžių užtikrinimo jo gerumą.

- Brolyti, laikrodis, kaip tiktai! Parduodu tik todėl, kad būtinai prireikė pinigų. Ačiū ir atsiprašau. O jeigu norėsi padaryti biznėlį, gausi dvigubai.

Iš tikrųjų, už laikrodį užmokėjo labai brangiai. Tikrai šimtą uždirbė...

Tačiau viltis pradėjo žlūgti: jo valandor laikrodis suetingo, ir ne krūsti Galvojo, kad nusauktas. Žurta! Visa apyrunklė priveržta Pradėjo kretėti. Po ilgo Pratyimo pajudėjo. Raile atkreipė į laikrodį visą dėmesį. Laikrodis vėl rodė tą patį laiką. Po penkių minučių nutilo ir vėl suetingo.

Jis krito kėdės ir ciekis nag lėjo suprosti, kaip drise jam gerbės? Jis tvirtinti, kad laikrodis esąs pulkne. Nejaugi žmonės savo je neturi nė trupučio sielos? Nejaugi prekybos moralė yra tokia žema? Šios mintys jam neleidė natūraliai taip galvoti, kad laikrodis yra sudėjęs vaik vienas savo pilius. Galėk, ne gars to, kad jie apgūtae, bet

- 9 -

turēšies dar pats kā mers melnoti ir priekšdēti.

Kaip vilkas, kaip vagis sleaka Rēila su laikrodžiu rankoje i ta pačie iškste, kurioje priēš cvi cīnās pardevinējo cīgeres. Jau i tolo jam pradējo cvokti ten juoduojnti mīsis, o mīstis, kaē turēs tvirtinti kaēkam nepaējietam melagīnāi cīnē gērā laikrodžio stovī, jam kaītinō, k. ip iencūsia gēlōžim, padus.

Ta pačie nuotika slankiojo turp šīarpiu ēmoniū, ērabenēiu bēlu siūlva mē laikrodī. Kaēkaip natyčiomis atairado jaunō amēisus vaikēsas, kuris susicomējēs Rēilas preke. Rēila rocinēdamas laikrodī iē savo rēnkos, vītonēsi nepastobimāi jī rētkerēcīis krustelti, kaē paēlams derybū iēkārēt ja nesustotū. Pagēlisu pavīko.

Diplomuotes toisininkas Rēila bēgo su skaudēnāia gēlva i namus. Ta ēkti jīs negalējo nēziati, nes mīstis, kaē ēmonēs nē pīcīgus parduoda savo ēlāinē ir garbē, kaip kīrmīnas grāuēsi gīlvn.

Rēila griežtai ēusprendē toliu neprekiāuti.

- 0 -

Laikas slinko pavasēriop. Rēila, kaip ir vīsi kīti, iē Bērlvno iēsinēdino ir ētsicēvā ēietuosē. Su kaēdien ēukštyn ērlēnāia saule tvīzko parētis, kol pagēlisu vīnā dīnā jī vīsiēkai sūnāšo. ēvenīmas tapo ēvīssēnāis.

Dēl besībūgīanēiū iēstekliū Rēila sēu gēlvos nēkvarēino, nās padētis, roēsi, ērypata gērojon pusēa. Tīesā, sēvo lāku jēu bīvo lēbāi sūnku, bat, dēkni ēīavūi, iētvērē.

Vīnā dīnā natrēcīomis pamatē gatvā atāinanti ēērelī. Rēnkojē jīs nāsēsi vīdūticio ēyētio lāganīnēli ir, rēgis, lēbāi skubējo. Iēsilāktī nēbūvo lāko, nās ēērelis jēu iē tolo sūnko:

- Tā jūē ēīa ēyvanatē? ēēnāi natyētas, ēīnotē, Nā kaip, ēēkykīto kaip sēkasi?

- Pēprostāi, - atsākē Rēila jēlū bēlu.

- ēēkykīte, - ēērelis praēbēto tyliu ir prīstlūnkēmas prī Rēilas, - Ar ēīa bīzēēlis ēīnā? ēē, ēīnotē, tuo rēikala. Pēvāžīnēji, pābēndāi lēimē, tōi ir iēkriēta ēīēēēē. Ar ēūksō, ēīnotē, ēīa pēvītsīko?

- Nēēīnāu, ēābāēdykīte pēlēēkōtī. Aē nēgalīu ēlēgāi kēlbēti, ēkubū, ir, pēcavēē rēnkā, pēēlāēido skubīu ēīnēēnāi tolvn.

Vītantē ēyvas

SĒSUC DĒINA

Kaip lēpas rūdēsi, kaip mēlavēs-ēīēdas
Nukriēta vakarās tāmēlū nēktīa.
Ir vējāms stūgānānt, ir pēsalmes gīēdānt,
O kaip tavs, sēsuc, atāint?

Priē mēžo ēīdīnīo atēyla rēnkos,
Iē ēkrnostāi priēē ēīēpēnēs mūdžīns.
Iē ēorizontū vējāi rēnkas
Ir lāuēo, vārgīnā mēēžīnē.

O kaip atāint tavs, sēsuc bēdāē,
Vīnū vīēnā sēsuc, vīēu vīēnā.
Ar ēpēkēbīnt ir nēlēlēlētī gēlīm,
Tū skubāntī sēsuc dīēnā?

Priē mēžo ēīdīnīo atēyla rēnkos,
O tū pēēlēlētī skubī nēktīa.
ēēkūēēē vējāi, ēīrdē-ēāēzēdēs rēnkas.-
O kaip tavs, sēsuc, atāint?

Paulius Stelingis

PRIE KRYŽIŲS

Kiek kartų visškeliais prasidavau pro šalį, Dieve,
Ir pėdų nepaliko vienišam kely...
Kiek kartų, nepagarbines, papieviais
Aš praslinkau - o tu lieki.

Lieki ir širdį renkose laikydamas vis lauki
Paklydusių evelių - ne vilkų.
Laktis. Ar rytmetys ir vasarofai plaukia,
Audrą metu ir tamsoje nektų...

Kiekkart, kiekkart... Paklydusią avelę
Mane tu ikvėpsi naujiems darbams.
Ir, štai, dabar, kaip tyruosė žvaigždėlė -
Švieti kančioj varguoliams, mam, vaikams.

Tu garas toksi. O mes tave čia prikalėm.
Nuo anžių seniai, Dieve, mūs namus.
Atleisk, mes taip dažnai suklystame -
Ir laiminki iš tėviškos išklydusius vaikus...

PREKYBA IR KONJUNKTŪRINIAI LAIKAI

Dipl. ekonom. A. Beresnevičius

Nėsisigilinus į prekybos esmę, jos tikslą ir reikšmę, kartais at-
rodo, kad prekyba yra nereikalingas verslas, arba net žmonių išnaudoj-
mas. Tokių nuomonių buvo seniau, tokių yra ir dabar. Tik vienas gal
skirtumas: praeityje tokių pažiūrų buvo atskiri mokelininkai, kurie s-
kūrė, įvairių teorijų. Pvz., fiziokratų buvo išvedžiojama, kad prekyba
esmės esanti nenaudinga ir persikalinga, nes ji, iki prekės pasiekia
vartotojus pabranginauti ją. Dabar tokios pažiūros yra žmonės, kurie
turi jokio s nuovokos apie prekybos esmę. Vėliau buvo sukurta naujų t-
rijų - merkantilistinių, kritikavusių ankstybesniasias. Merkantilista
įrodinėjo, kad tik išsivysčius prekybai krašte ir sumaniai palaikant
portą bei importą, gali būti aktyvus prekybos balansas, o tuo pačiu i
aktyvus valstybės biudžetas. Ogi kiekviena valstybė gyvenime pirmas
interesas - turėti aktyvų biudžetą. Kiekviena valstybė, norėdama turė
aktyvų biudžetą, stengiasi išplėtoti savo eksportą ir kiek galint sam-
žint importą.

Nuo to laiko į prekybą pradėta žiūrėti kaip į atskirą mokslo šak
Iš gyvenimo ir darbo praktikos susidarė prekybinių įpročių: prekybinė
etika, prekybai tvarkyti įvairūs įstatymai bei potvarkiai ir paskutin-
jų laikų padaras - prekybos registro įstatymai. Visa tai ėjo ir eina
bais iš lėto, evoliucijos keliu. Net ir dabartiniais moderniais
kais neretai laikomasi įpročio teisės, kuri yra paremta prekybine et
Net, nors būtų plačiasiai prekybos įstatymai, jie visų prekybos atvaiz
kybos praktikoje, nebūna ir vis daris jų liks už įstatymų bei potvar-
ribų. Dėl to prekybos praktikoje yra būtinas reikšmingas laikytis įproči
teisės ir prekybinės etikos arba net, galima būtų pasakyti, prekybinė
moralės. Čia slopiasi toji prekybinė paslaptis, kuri glaudžiai susijū
su prekybos praktika ir kurios priklausys mūsų prekybininkų ateitis,
pačiu ir mūsų nepriklausomos Lietuvos prekybiniai ryšiai su užsien

Šis norėdiesu priminti mūsų prekybininkams, kad vertėtų atkreipti dėmesį ir į kitus svarbius prekybos veiksnius bei jos reguliatorius, kurie atstovauja prekybos klestėjimui ir jos atstatymui. Pirmoje vietoje paminėti ni šie veiksniai: mainų ir vertės vienetas - pinigai; daikto įvertinimo sąvoka - kainos; pasiūly ir paklausy dėsnis; apyvartos dėsnis; monopoliai, trešiai, valstybiniai monopolių, šalis to labai svarbu ir konjunktūriniai svyravimai, ekonominių krizių bei infliacijos paaiškinimai. Tu visų faktorių pažinimas, išstudavimas tabūo mums dabar svarbiausias problema, rengiantis ateitį.

Dabartinėje prekyboje praktikoje svarbu būtų iš esmės pasiaiškinti prekybinę etiką. Nors jau mūsų Lietuvos Universitete, Kaupene, kalbėta apie ją, bet šis liks kiti kurių pasiūlymų, kurie ypač susiję su šiuo dienu mūsų traktiniais dalykais pabėgėlių dalia ir su šiais neapvirkais konjunktūros laikais. Tačiau mano nuomonė tuo tarpu negali būti joks galutinis prekybinės etikos aiškinimas ir išaiškinimas, nes nežadu piršti visiemis prielomoms išvados, o tik užkliudyti visuomenės žmuniškumo bei sąžiningumo kėklą, išsiskaidant iš nacionalių šiuo dienu sąlygų.

Prekyba dabartinėmis mūsų gyvenimo sąlygomis - tai nėra prekyba, o tik stundymasis iš kampo į karpą, iš vienos kolonijos į kitą. Žinoma, toks normalus darbas reikalauja labai daug energijos, iniciatyvos ir rieškos. Tokiam darbui šiandien negali reikėti mažos sveikatos žmonės, taip pat mūsų bendruomenės darbuotojai, švietėjai, tverkos sąnaudotojai ir kiti pataligūnai, be kurių iširtų mūsų darnus kolektyvas. O jei suimtų mūsų bendruomenės, kur mes visi prisiglaudume? Kad tai neatsitiktų, svarbu paliesti kitas klausimas - darbo pasidalijimas.

Bendruomenėje yra būtina pasidalinti darbu. Praktiškai toks darbas pasidalijimas mūsų kolonijose yra jau lykes, tik tame pasidalijime atstovauja tik viena partija. Pirmojos grupės susimėtė jau paminėti visiomeninkai, švietėjai ir kit., kurie savo darbu patarnauja visai kolonijai, o antroji grupė - tai visi likusieji, kurie naudojasi pirmosios grupės patarnavimu ir savo pačių privėsios iniciatyvos visais. Tokiu būdu antroji grupė tampa kiti ir privilegijuotieji, kuriuos darbas mągstam vadinti spekuliantais, ir tie, kurie nūno neturi dirbti - dykaduonėi. Dėl to dabar kyla iš pirmos grupės įvairių nepasitenkinimų, priekaištavimų ir gal net pavdo. Bet, kito vertus, šis yra kiti ir tie mūsų privilegijuotieji - prekybininkai, kartais išsiskaidant iš žmuniškumo kėlio. Tokiems žmonėms belieka tik viena darybė - praturtėti. Tada jau žmogus tampa esti žvėris. Tada jau tikra pasakys "Homo homini lupus est" o apie tokias prekybos etiką arba sąžiningumą visuomenės atstovai nebūna kalbos.

Mes, prekybininkai, turime atsiminti, kol dar norėli. Turime pagalvoti praturtėti ir atsiminti, kad yra ir moralinis dėsnis - neekriusti kitų savo sąskaiton, t.y. atsiskirti bent iš dalies nuo egoizmo ir prisitaikyti visuomeniškumo bei žmuniškumo reikavimų. Kitais vietas gali būti bravesi kaintoti mūsų ateitį. Juk pigu pasakyti, kad rašau miltų, kurie už tikrąjį vrb kilogramą vietoje sumokėjo km 160-. Bet ar galima tikintis tuo, kad nūglėšiau savo broli išsivilioje? Ar tokius žmones galima laikyti prekybininkais? Į tokius ir panašius darbus visuomenė visada rėguoja, ir tai turės atsiliepti tų žmonių ateitį!

Dabartinė mūsų prekyba reikalauja tik kaip laikinai darbe pasidalijimo vikių, o ne kaip prekyba iš esmės. Tai prekybai neegzistuoja filmas, imonė, reklama, konkurencija, valdūs mokesčiai, pragyvenimas, bitas, kuras, šviesa ir kitos su prekyba susijusios išlaidos ar darbe patenamos tolimosios prekybos reikavimai palaikyti. Tokia prekyba, kaip na-

surišta su didelėmis išlaidomis, reikėtų kaip tik stengtis daugiau patarinti savo žmones, o ne kaplėsti juos į paskutinį "kailį". Oia ypač svarbu, kad mūsų prekybininkai skirtų, kas yra būtina ir kas nebūtina pareikalavimo reikmenė. Normaliose laikais prekybos praktikojų buvo nusistovėję nuostatai, kad už prebengines prekes ir nebūtino pareikalavimo darbą greit gendančias prekes, pvz., įvairius kosmetikos dalykus ir kt., buvo teigalėjęs vienokas uždarbio procentas /nuo 20 iki 50% o už būtino pareikalavimo reikmenis aukščiausias atkainio siokė 10- 20%. Šitoks dėsnių palaikytinas ir dabar.

Tuo tarpu mūsų prekybininkams teigėsi kitas dėsnių, būtent, pasiūlymų paklausy dėsnių, kurie pareiškiamas tyrimu "dėsnis", arba "noisė". Šis dėsnių pasidaro kainų reguliatorius. Oia nekreipiamas dėmesio, kiek yra mokėt už prekę, o svarbiausia, kiek galima gauti už ją. Iš šalių pažvelkus, net juokinga atrodo, bet taip yra, ir turimo turėti drąsos prisipažinti, kad tokios nesamones daroma brolių suskaiton. Pvz., steigė "abuolinės" tos brandos prekybininkas, tai jis neskaitydavo, po kiek gali perdevinėti prikaitydamas savo uždarbio bei vizikos procentą ir darbą, bet lėndžioja kas viena tas brandos prekybininkas ir klausinėja, kokią šilindien kainą. Jeigu sužino, kad sieuroja mūsų rinkoje tos rūšies orakių nėra, tai tuojau nustato savo monopolinę kainą, ir tokia prekė mažiausiai dvigubai pabrangsta, nors jos pirkimo kainą yra ta pati /pvz., nuo 150 iki 250 km/. Tokia prekyba varoma visose brandose, nestaižvelgiant į tai, ar ains kalba apie būtino pareikalavimo reikmenę, ar nebūtino. Tetai būtų gal dar pateisinama, jeigu visų mūsų gyventojų ekonomiais būvis būtų vienodas ir jei mūsų bendruomenėje nebūtų privilegijuotos grupės žmonių.

Bet dabar matoma, kad kai kurių mūsų tautiečių būklė yra labai sunki; kiti, nors dar šisip toliau pragyvans, bet taip pat namato garovę. Todėl patitūrinti reiktų stengtis daugiau patarinti savo žmones - ji būtino pareikalavimo reikmenims turėtų pridėti tik minimalius prekybos atkainius.

Leikykimės dėsnių, kad prekyba turi būti visuomeninio patarnavimo veiksmas, o ne pasipelnymo ar preturtėjimo šaltinis. Juk kiekvienas žino, kad uždirbti reikia, bet nereikia norėti staigiai pralobti. Negerbinas pasidaryti aukso veršai.

SNĄIGĖMS KRIKT-ET V. Muraškerakas

snaičrios, langvos, krištolinės,
lėg pavasary drugiai,
škrailės snaičios sidabrinės
Oia po viena, oia būrlais.
Aš žinau, kad ir tėvynę
Uždengė žiema balta,
Jos sustingusia krūtine
paprūšė žveigžčių šimtais.
Ar metrai kada snaič?
Krintant tėviškos lenkuos
Ar berasiu vėl aš brangią
širdį tėviškos namuos...

- 15 -

W. Shakespeare

BŪTI AR NEBŪTI

/Iš "Hamleto"/

Ar būti ar nebūti - klausimas štai
 ar kęsti dviesioj šelstančio likimo
 Strėles ir blaškyma kur tik pekliūva,
 ar prieš kančių marisą apsiginkluoti
 Ir taip užbaigti jas? Numirt - užmigt -
 Ir tiek! ir tik šinot, kad miegant baigias
 Sirdies kančias ir tūkstančiai blogybų,
 Paveždėtų mūs kūno; o, tai tikslas,
 Sirdingai siektinas. Numirt - užmigt -
 Miesot - gal būt sąproti; o, tai varta,
 Nes, tam mirties miego be besąnuotum,
 Nubloškės savo žemišką varžumą,
 Telėsi jau. Iš atžvilgio juk šito
 Ir vargas ilgo amžiuso susilaikio:
 Kam našama laikų petyčia, smūgius,
 Spaudimą, niokinimą pavercėjų,
 Myšiną toisės, meilės atstatūmą,
 Valcovų išdidumą ir to gėdą,
 Kuri tylėjimui vertės neteikia,
 Kai smūginai žmogus nurimt galėtų
 Vien dūriu adatos? Kam naša našta
 Dejuojas, prekaituojas prispaustasis?
 Tik baimė nežinios po šios mirties mūs,
 To krašto, iš kurio gričių der niekas
 Nėra sugrįžęs, valią mūs klsidina,
 Ir mas geriau blogybės savo našam
 Nei bėgama į tas, kurių nežinom.
 Žinojimas šis mus beilinis padaro,
 Ir įsimt versm mūs ryžtingumo
 Nubloškato prieš mirties bekrėujiškumą,
 Didžios vertės didinai mūsų žvgisi,
 Dėl to iš savo kelio užmušti jį,
 Netenka veiksmo varco. - O, gona jau!
 Žavi Ofelije! Sudėki, Nimfa,
 Tu mano nuodėmes į savo meldai!

Vertė A. Tyrnolis

- 14 -

Pasidairius po mūsų išsivijos s p a u d a

A. Kelmūtis.

Štai jau praslinko beveik trys katvi rtys metų nuo t o laiko, Vokietijos nacių jėgos po sunkios kovos sužlugo ir virto, taip sakant, kite gėdynė, kuri mūsų išsivijos tarpe iš pagrindų pakeitė gyvenimą. Nacių laikais išsivijų spauda mardėjo, todėl joje negalėjo atsispindėti patekusių į Vokietiją lietuvių gyvenimas, jų vergai ir rūpesčiai. Mat, ne viską tuomet galima buvo rašyti - ko lietuviai trokšta ir kaip jie norėtų susitvarkyti savo ateities gyvenimą. Kaip visur kitur diktatūrinių režimų įprasta, mūsų spaudai vokiečių buvo kišami tokie raštai, kuriuose tebuvo garbinama nacionalistų santvarka, o vėšč paikiama demokratinė. Sunku buvo tais laikais ką nors apčiuopiamam skaitytojams pateikti. Be to, nebuvo duodama daugiau laikraščių leisti arba tiems patiems didėti, ir skaitytojai visada girdavo išpūdį, kad ateity lietuvių spauda visai gali būti panaikinta, jei šita kara laimėtų vokiečiai ir visur įsigalėtų grvni fašistinė santvarka.

Žlugus nacių režimui, ūmai sukrute mūsų plunksnos darbininkai. Įvairiose lietuvių kolonijose tuoju atsiredo sieninių laikraščių, škelbienių paskutinos naujienos, kad žmonės galėtų susigaudyti, kas dedasi plačiajame pasaulyje. Mūsų plunksnos darbininkai tuo nepasitenkino: jie tuoju ėmė ieškoti kelių, kad galėtų laieti kaip reikiant laikraščius arba žurnalus. Šitam savo užsimojimui jie daug, kur ir kiliū, surado, būtent: ne visur buvo prieinamos spaustuvės arba nebuvo reikiama spausdinamojo popieriaus, kitur - nebuvo lietuviškų rašmenų /nėsiinių ir ilgųjų balsių/, trečiur susidurta su naujos karinės valdžios nusistatymais. Bet ir dėl to nenuleista rankų. Ten, kur negalima buvo prieiti prie spaustuvės, imta spausdinti rotatoriumi; o kur būta prieinamos spaustuvės, natūrinčios lietuviškų rašmenų, imta spausdinti be jų: patys skaitytojai ir be nėsiinių ir ilgųjų balsių gražiai susigaudė kas rašoma.

Beveik visa mūsų išsivija, likimo išvaidė iš Lietuvos, yra išsiblaškinę Vokietijos krašto trijose zonosse: anglų, amerikiečių ir prancūzų. Daugisusia yra amerikiečių ir anglų zonosse. Ar yra likę lietuvių rusų zonoje - nesišku, bent nogirdėti nieko; kad toje zonoje būtų leidžiama bet kokių lietuvių laikraščių. Pažiūrėkime dabar skyrium, kokie ir kuriose zonosse išina lietuviški laikraščiai.

Amerikiečių zonoje gausiesiai pasirodo "Liburčiai" - savaitinis, gražiai iliustruotas laikraštis su "Skaitymų" priera mokymklai. Jis ties savo išvaidė, tiek turiniu gali net susilyginti suėjusiais gerais laikais Lietuvoje laikraščiais. Jau jį tie laikai ne beakitydamas matai lietuvių gyvenimo ne tik Vokietijoje, bet ir Lietuvoje atspindį. Čia ir grožinės literatūros ekiltis kruopščiai tvarkoma ir žadina skaitytojams ilgą pasitenkinimą. Leidžiamas jis Augsburgs, jo redaktorai - J. Vitė ir J. Vaidelvs, o meninę pusę tvarko dail. V. Ketas. Reikia dar pastabėti, kad šalia kitų dedama čia ir iš Lietuvos iliustracijų, kurios skaitytojo mintį nugučiomis nukelia į mūsų tėvynę.

Kitas amerikiečių zonoje einas laikraštis - tai "4idai", spausdinamas Minchene, kultūrinis - informacinis leidinys. "4idų" redakcija, kaip pasiskyrta pat pračžioj, yra nusistatęsi atsiribuoti nuo politikos, imtis daugiau kultūrinio ir informacinio darbo. "4idus" redaguojė Ir. V. Bililauškas.

- 15 -

Trečias amerikiečių zonoje visas laikraštis yra "Mūsų Kelias", neperiodinis informacinis leidinys. Jis išleis Billinge; jo vyriausias redaktorius - D. Kenikas, o kiti redaktoriai - Al. Leikūnas ir Ant. Mažeika. Laikraščio pasistatytas tikslas ir siekimas trumpais žodžiais teriant yra toks: visa esanti išsivikloję lietuviškoji bendruomenė turėtų būti arba jaustis kaip viena, tiesiog neišskiriama šeima, kurio nariai turi nepemiršdami stengtis vesti visokių smulkių nesuterimų, kurie galėtų viena nuo kito tolinti. "Mūsų Kelias" iliustracijų natūraliai spausdinamas bloga niama popieriuje, vadinamą "žiburiais". Jame yra ir vaizdai.

Iš anglų zonos pas mus atėjo du laikraščiai, spausdinami spausdintuve, būtent: "Lietuvis", ainas Hassendorfe ir "Laisvės Varpas", ainas Labeckas. Šie laikraščiai natūraliai lietuviškų rašmenų, "Lietuvis", kaip ir kiti mūsų laikraščiai, stengiasi būti lietuvių tarpusavio dvasinio sąlyčio, burdamas mūsų tautiečius bendram kultūros darbui, skatindami nerimauti vieniems nuo kitų ir išpildyti ne tik asmeniškumus ir savanaudiškumą. Neutrūksta šiame laikraštyje literatūros bei poezijos dalykų. Jį redaguoja A. Kemežys. Kitas anglų zonos laikraštis, "Laisvės Varpas", spausdinamas geresniame popieriuje; ir jis, kaip ir visi kiti, gyvena viltimi - grįžti į tėvynę. Jį redaguoja žinomas mūsų poetas Juozas Aistras. Kaip redakcija pasiseko, šio laikraščio formos, puslapių skaičius ir tiražas vis dar karinės valdžios nustatytas.

Be spausdintuvės spausdinamų laikraščių, visose zonose aina mažai elmenų arba žurnalistų, spausdinamų rotatoriumi ir kurie priklauso priklauso išspausdintiems spausdintuvėse. Žymesniaji jų iš viso vietose: "Lietuvių žurnalas" - Värzburgas /red. J. Būtėnas/, "Lietuvių žurnalas" - Hanau /red. A. Markolis/, "Mūsų" - Tübingene, "Gintaras" - Heilbronne, "Baltija" - ten pat, "Mūsų Krežius" - Lohr - Ravensburge, "Aukštoji Beras" - A. M. M. M.

Reikiant tenka dar pažymėti, kad ir kitose Europos kraštuose mūsų žmonės yra likimo nublekti, leidžiama lietuviškų informacinių leidinių, pvz., Švedijoje - "Svetur", Italijoje - "Lietuvių Balsas".

Paulius Stalingis

KRINTA AŠARŲ

Krinta ašarėlė... ir žvaigždė virš marių -
 Gal ir aš, o, Dieve, greitai kaip ir ji.
 Dievo, Dievulėli... mes abu bėsim -
 Tu laukų smūktel, oš - svačioj šaly.
 Krinta ašarėlė... ir žvaigždė virš marių -
 Gal ir aš, o, Dieve, greitai kaip ir ji.
 Tėviško, šėlėla rėtu ir gintaru,
 Tau suksinės dainos, tau vengsi visi.

IŠ KAMPTARO LIETUVIŲ KOLONIJOS GYVENIMO /1915.IX.5 - XII.16./

A.h.

Viena iš aktualiausių problemų, su kuria buvę kareiviai susidūrė trečiajam komitetui, išrinktam VIII.14. buvo kolonijos narių gyvenimams. Buvo jaučiams, kad dabar esamos patalpos ilgai neteks pasitinkti, o apie žiemojimą nebuvo ir kalbos. IX.15. gautos gimnazijos, Fürstent. /-patalpos, į kurias perkraustyti ilgarū ir anglų Institutų gyventojai. Tai dar nebuvo galutinis sprendimas, nes pasieškojo, kad karinė valdžia pasiryžusi iš Kamptaro iškeldinti visus baltus. Ir tikrai IX.20., gautos oficialus pranešimas, kad mes privalom keltis į Fasaną kareivines. Toks nutarimas daugeliui kolonijos narių atrodė nepriimtinas ir grėsmė net kolonijos skilimui. Komitetas čia perodė daug iniciatyvos, nusiųsdamas į Divizijos štabą išgavo mūsų palėnų sprendimą, kuriuo mes buvome palikti toliau gyventi Kamptare. Tačiau po mėnesio, X.30. UNKRA gavo iš divizijos štabo įsakymą perkelti iš Kamptaro į Schongau 500 Pabal tijos samonų. Naujojoje vietoje gyvenimo sąlygos atrodė patogesnės, tačiau kolonijos nariai nutarė pasiskaldyti. Patalpų darbų vyktų lentiko atstai ir XI.3. jie išvažiavo. Išvengus kolonijos ar jos dalies išskaldinimų, buvo pradėta rūpintis, drauge su UNKRA, surasti vietoje naujas patogesnes patalpas. Po ilgų svarstymų ir planavimų paskirti mūsų didžiuliais buvusios karo ligoninės blokai, į kuriuos buvo numatoma sukongcentruoti visų kareivių ir privačių butų gyventojus. Sėdišvė su tuo privačiai gyvenantieji nuo XI.21. buvo išjungti iš UNKRA spręsinimo. Jiems buvo duodamos normalios švokiškos maisto kortelės. Vėliau šis nuostatymas buvo pakeistas. Kareikėlimes, nepaisius blokus šio metu kaip tik vyks.

Lėmimų pakeitimų vyko ūkio ir spręsinimo kabin. Nuo XI.1. UNKRA perėmė savo žinion visų išvištintųjų spręsinimą maistu ir kit., o nuo XI.20. UNKRA galutinai perėmė iš karinės valdžios visą rūpinimąsi ir išvištintųjų administravimą. Nuo XI.7 pradėta išsavinėti amerikoniškos kilmės maisto produktai. Nuoorganizavimas mūsų ūkio aparatas, suderant ūkio tarybą komiteto vadovybėje. Atstams išvykus į Schongau, išvengta ūkinės polnievos su latviais, atsiskiriant nuo jų maisto sandėly ir virtuvėje.

Išvištintiesiems aprūpinti drabužiais ir avalyna, UNKRA pateikė oficialų kretevę, drauge skirstoma pagal tam tikras kortelas, kurios šiame buvo išduotos ir XII.17 pradėtos realizuoti. Karo parūpinimo reikalu buvo įvesta malkų kirtimo prievolė. Malkos pradėtos kirsti VIII.2.

Specialistų organizavimo srity nepasiektas tų rezultatų, kurių norėjome pasiekti. "Beto" koparstymas neįpradėjo veikti. "Siuvykla" savo veiklą suklėla visuomenėje ir pasitankinimo, todėl plačiau nepasivieškė. Varyų karykla irgi nustojo egzistuoti. Taip pat dar lig šiol dėl patalpų stoko nępradėjo veikti šoferių kurei. Neadaug veiklos pasrodė inžinierių, ekonomistų ir mokytųjų draugijos.

Policija ir teismas pasirodė ypač veiklūs kovoje su įveirionis nęgerovėmis. Išsiskinta kalėtas vagučių, surasti triukšmedariai, deginės platintojai ir kit.

XI.26 karinės valdžios įsakymu suorganizuotas darbo būrys, kuri vadovauti paskirtas J. Adamitis.

Mūsų vaikato skyrėme visą rudnį turėjo daug darbo. Kolonijos gyventojai buvo iškėpyti nuo dėmėtosios ir viurių šiltinės, paratifo ir raupų. Skiepijimą pradėd r. Simoliūnienė. Taip pat visų gyventojų skaita buvo patikrinta rentgeno apšvitais.

UNRROs išvietintųjų ligoninėje iš lietuvių su dideliu pasišventimu senai dirba dr. Jakševičienė. Rentgeno kabinetą ten veda dr. Kalvaitytė Karvelienė. Dirba viena lietuvių gail. sesuo ir sanitarė.

XII.16 antrasis komitetas atsistatydino. Visuotino susirinkimo išrinktas naujas komitetas, kuris pareigomis pasiskirstė taip: pirm. - inž. K. Pabedinskas, vicepirm. - Stadalnikas, sekret. - Gaušas, kultūr. reik. ved. - kun. Paulauskas, ūkio reik. ved. - Tautvilas ir išd. - Sopena. Revizijos misijon išrinkta: pirm. adv. Totoraitis, nariais - Karvelis ir agr. Kuzevs.

Liet. Raud. Kryžiaus Skyrius IX.15 išsirinko naują valdybą, kurio pirmininku įėjo prof. Simoliūnas; vicepirm. - kun. Stanevičius, sekret. - doc. inž. Kriščiukaitis, išd. prof. Paltarokas ir nariu dr. Petraitis. Skyrius perėmė iš komiteto visus socialinės globos ir gyventojų šelpimo reikalus.

Nuo VIII.31 mūsų parapijai paskirtas naujas klebonas kun. Stanevičius. Didžiausias mūsų religinio gyvenimo įvykis buvo misijos-rekolekcijos, IX.30 trukusios ištisą savaitę. Jas vedė jėzuitas tėvas Bružikas. Lapkritį mėn. pabaigoje išsikėlė iš mūsų kolonijos parapijos vargonininkas A. Karkas. Dėl to pamaldos liko be choro ir be vargonų. Paskutiniu metu stengiamasi šią spragą išlyginti.

Kultūriniam bare stipriausiai be jokių sutrikimų ir toliau vyrauja švietimas, spauda ir sportas. Iš švietimo įstaigų pirmą eilę minėtina gimnazija, kuri jau varosi į II trimestro pabaigą. Digicoliniam gimnazijos direktoriui Dr. A. Damušui iš Kempteno išsikėlus, naujuoju gimnazijos direktoriumi paskirtas dipl. matem. K. Zolubas. Iš kitų mokyklų veikia pradžios mokykla vaikų darželis, anglų ir prancūzų kalbų kursei. Yra kilusi mintis įsteigti prekybos mokyklą.

IX.30 įsteigtas Liaudies Universitetas, kuriam vadovauja J. Andrius, paskaitas skaityti beveik visos mūsų kolonijos inteligentinės pajėgos. Iš seniausių universiteto paskaitų paminėtinos prof. Kolupailos kelionių išpažintys, doc. Damušio, doc. arch. Kriščiukaitis ir kit. paskaitos, C. Surdoko Dr. Meškausko kas sėkma dienų skaitomos politinės aktualijų apžvalgos ir literatūros - žurnalistikos mėgėjų būrelis kas šeštadienį organizuojamas. Universitete lituanistikos paskaitos, vad. literatūrinės popietės, kurias vadovauja A. Radžius. Jos būna paivaizduojamos savo kūryba, kartais deklamacijomis arba vietinių solistų pasirodymais. Tokių popiečių jau suruošta iš literatūros - žurnalistikos mėgėjų būrelio veiklos paminėtina dar A. Plaukio - Tyrulio skaitytos dvi paskaitos apie lietuvių poezijos ritmą ir rimą, A. Alimo paskaita apie žurnalistiką ir IX.23 įvykęs didelis literatūros vakaras, kuriame pasirodė kolonijos mėgėjai ir menininkai.

"Alguvos Baro Dienos Naujienos" jau baigia antrąjį numerių šimtą. Jos kasdien iškabinamos bendrabūšių vitrinose ir susilaukia nemažai skaitytojų. Sieninio "Alguvos Baro" išleista 13 numerių. Per UNRRO iduotas karinei valdžiai prašymas leisti spausdinti žurnalui. Mūsų vadovėlinės literatūros trūkumui sušvelninti gimnazijos mokytojas V. Volertas parašė aritmetikos vadovyną I ir II klasei. Rankraštis jau įteiktas leidėjui ir laukiamas greitai pasirodant.

Išsikėlus iš Kempteno daugumai mūsų meninių pajėgų, sumežėjo ir meninių parengimų skaičius. IX.8 įvyko iškilmingas aktas, kurio metu pirmą kartą pasirodė B. Jonušo "Lithusnia" ansambliovyrų choras. Šis choras buvo pasirodęs ir minėtame literatūros vakare. Susiradęs geresnę veikimo dirvą, A.1 jis išsikėlė į Dilligoną.

XI.7 Wiesbadeno lietuvių tautinio ansamblio gastrolių, XI.11 Izidoros Vosyliūno smuiko koncerto, kuriuo žinomas smuikininkas atšventė 30 metų kaip griežia smuiką ir 10 metų solisto sukaktį. XI.24 atvyko Ravensburgo lietuvių ansamblis, kuris davė du spektaklius ir trumpą literatūros - muzikos vakarą. Su Ravensburgo ansambliu buvo atvykęs ir žinomas poetas Bern. Brazdionis, B. Augustinavičius ir A. Gustaitis, kurie skaitytė savo kūrinius.

Iš paminėjimų be jau minėtos II.8 šventės prisiminimus karius ir jo krašto prisiminimus L. 12.9 šventę. Toliau X.3 šv. Lauryno bažnyčioje atleiktos godulingos pamaldos už rašytojo A. Kriščiukaičio vėlę jo 12-mirties motinių proga ir XI.23 Lietuvos kėriminės ikūrimo šventė. Tą dieną šv. Antano bažnyčioje įvyko godulingos pamaldos už žuvusius karius ir atitinkama paskaita.

Savo sportininkais pajėgomis ir jų veikimu Komptenas nogali skystis Ypač stiprūs krepšininkai. Jie sužaidė iš viso 12 draugiškų ir treniruotės pobūdžio rungtinių su vietinės igulos kariais ir vienoriais su Müncheno 3. armijos karo policijos rinktine. Visos rungtinės buvo laimėtos. Buvo išvykę gastroluoti po įvairias lietuvių kolonijas; iš kur parsivežė 5 rungtinių laimėjimus ir tik 1 kartą pralaimėjimo. Taip pat žaidė Ravensburgo tarptautiniam turnyre ir Augsburgio Pabaltijo tautų olimpiadoje, iškovodami pirmąsias vietas. Komptono sportininkai žaidė dalimi pasišovę prisidėti prie ruošiamų 1946 m. Europos krepšinio turnyrių Ženevoje. Taip pat duos savo jėgų tai rinktinai, kuri bus siunčiama Prancūzijoje. Neseniai per UNRRA iš Šveicarijos gauta šiek tiek sporto priemonių: Bokso pirštinių, sviedinių ir kit. Gyvai veikia ir šachmatininkai. Jie labai stipriai pasirodė varžybose su Augsburgio šachmatininkais, kuriuos lengvai įveikė.

DEIMANTĄ RADAU

At. Kairys

Kasryt, keliaudamas iš Iglų,
Mažytę bažnytelę aplankau:
Joje, po kojom Nukryžiuoto,
Aš brangų deimantą radau.

Jis buvo toks skaistus ir šventas:
Nedrišo rankos jo paliest,
Tik akys glamonėjo, glostė
Ir nešėsi gelmėn širdies.

Kada prieš veidą Nukryžiuoto
Nužemintai aš galvą nulankiu
Tą patį deimantą, lyg dangų,
Visad po kojom Jo ragiu.

NAUJĄJĮ PASAULĮ BEKURIANT

J. Sargaila

Baigdami 1945 m., meskime žvilgsnį atgal, prisiminkime svarbiausius karinius bei politinius praėjusiųjų metų, ypač paskutiniojo virčio, įvykius ir pabandykime pasverstyti, kokių vilčių mums teikia aštuntioji 1946 m.

Pirmaisiais mėnesiais po Vokiečių, o vėliau ir Japonų kapituliacijos įvykių taip rutuliojosi, jog ne vienam išvis buvo sunku susigaudyti džiulėje pajūroje. Ypač didelė staigmena buvo Anglijos konservatorių laimėjimas Žem. Rūmų atstovų rinkimuose. Pradžioje atrodė, kad šis įvykis gali dar labiau sumaišyti pasaulinės politikos lošimo kortas. Tačiau paskaičiavo, kad C. Attlee vadovaujami darbininkai užsienio politikoje neturėdavo nepadaryti naujos krypties, bet tęstų senąją, dar paryškindami ją prasmę, kad griežčiau pasisako už didesnius žmoniškumo principus.

Karui pasibaigus, politiniame ir ekonominiame gyvenime iškilo daug sunkumų, neramumų ir staigmenų. Jų buvo demokratinėse valstybėse, pvz.

streikai JAV ir D. Britanijoje. Žymiai da ugiau jų pasitaikė diktatūrinuose ir pusiaudiktatūriniuose kraštuose. Čia paminėtini Argentinos įvykiai, gen. Franko valdžios problema Ispanijoje, sukilimas Venecueloje. Daug jų esama išlaisvintuose kraštuose - Graikijoje, Prancūzijoje; gi kai kurios karą pralaimėjusios valstybės yra arti chaoso, pirmą eilę pati Vokietija. Nepaprastai įtempta padėtis yra Tolimuose Rytuose. Kinija pergyvena naminių karą, Indokinijoje ir Indonezijoje vietiniai gyventojai siekia išsilaisvinti iš olandų, prancūzų bei britų globos. Didžiosios indų tautos grupių vadai nesutardami su britais, nesutaria ir tarpusavy dėl visus patenkinančios Indijos centrinės valdžios sudarymo. Mažoji Azija taip pat pergyvena nuolatinius neramumus: čia Lavantės /Sirijos, Libano/ valstybių pasipriešinimas prancūzų protektoratui, čia žydų imigracijos Palestinon problema, čia šiaurinės Persijos įvykiai. Savo eilės čia laukia ir Dardanelių klausimas, kurio vien pajudėjimas kelia susijaudinimą Turkijoje. Be abejo, ir ateinančiais metais daugelyje valstybių ypač Europoje, o taip pat Mažosioje Azijoje ir Tolimuose Rytuose gali įvykti didesnių bei mažesnių sukrėtimų. Mes tačiau ne tiek domina vietinio pobūdžio įvykių kraštų vienuki ar kitoki sukrėtimai. Mes norime žinoti, ar bus įgyvendinti didieji Atlanto chartos ir JAV prezidento Trumano 12 punktų principai. Rūpi mums taip pat, kada ir kaip tai galės būti įgyvendinta? Tai visiškai suprantama, nes nuo tų principų įgyvendinimo priklauso ir mūsų ir mūsų tautos ateitis. Betgi, šiuo metu, kaip Anglijos užs. reik. ministeris prieš Maskvos konferenciją pažymėjo, reikia turėti daugiau kantrybės, negu vilties.

Atominė bomba ir įvairūs kiti nauji ginklai būsiamajame kare atneštų baisių sunaikinimų. Dėl to JAV ir D. Britanijai vadovaują asmenys pareiškia ne vien reikalą kontroliuoti atominės bombos gamybą, bet ir pašalinti priežastis, kurios kelia nepasitikėjimą. Tam reikalui siekiama suorganizuoti San Franciske numatytosios pasaulio saugumo pajėgos, kurios saugotų nuo užpolikų ir pagelbėtų įgyvendinti Saugumo Organizacijos nutarimus. Pasaulio saugumas turėtų būti visuotinas. Dėl to ir įsteigta WTO. Dėl to ir pasaulio darbininkai susijungė į Pasaulinę Profesinę Sąjungą. Quebeke apsvarstyti pasaulio ūkio ir maitinimo reikalai. Londone demokratinių tautų atstovai tarėsi pasaulio švietimo ir kultūrinio bendradarbiavimo reikalais. Pasaulio moterų atstovės dar tebeposėdžiauja Paryžiuje ir tarėsi moteris liečiančiais klausimais. Visi reiškiniai rodo, kad einama į vieningą pasaulinę sistemą. Šią nuomonę patvirtindamas ir praplėsdamas Bevinas pasiūlė įsteigti pasaulinį parlamentą ir sukurti pasaulinę federatyvinę valstybę. Dėl suprantamų priežasčių mes negalime žinoti konkrečių pasaulio pertvarkymo planų, kuriaos kaip ir pačius principus kiekviena didžioji galybė turi skirtingus.

Tik ka pasibaigus užsienių reikalų ministerių konferencijai Maskvoje, gauname suprasti, kad dar neatėjo metas visame pasaulyje įgyvendinti didžiuosius laisvės idealus. Konferencijoje pasiekta žymių susitarimų, tačiau nemaža principinio pobūdžio problemų likę ir neišspręstų. Po Londono konferencijos nutrukimo šis susitikimas Maskvoje buvęs išėjimas iš "mirties taško".

Ateinančiais metais bus padaryti lemiantieji sprendimai pasaulio atečiai. Tuoju pat /sausio 10 d./ Londone susirenka JTO pilnatis posėdis. Iš pasirangimo ir delegacijų stiprumo tenka spręsti ji būsiant nepaprastai reikšmingą. Būsią dar užsienių reikalų ministerių konferencijų. Gegužės 1 d. numatyta taikos konferencija. Gyvenimas iškels ir daugiau susitikimų, kuriuose bus sprendžiama pasaulio /ir mūsų/ ateities reikalai. Kad pavasari mums teks pakeisti gyvenimo būdą, gal ir vietą, atrodo kaip tikra. Laiduoti, kad ateinančiais metais grįšime į savo tėvynę, tuų tarpų trūksta duomenų. Aišku vien tik tai, kad ateinančiais metais turėtų pasiekti grįžimo galimybės, o gal ir laikas. Apsišarvuoti kantrybe dabar yra pagrindinis mūsų uždavinys. Iš kitos pusės nūdieninė politika yra dar karo įtakoje, todėl joje tebėra daug paslapčių ir gali iškilti daug steigmenų. Dėl to mūsų viltys gali remtis intuیتیviu tikėjimu. Nežinoma yra ateitis, tačiau tikime ją būsiant šviesią, nes tiesa turi laimėti.

Alp

ALp(LKA)3125
1945, Nr. 3